

Güreşir, Salih Koralp (2019). "Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Edirne". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 20, S. 37, s. 1047-1073.

DOI: 10.21550/sosbilder.475161

Araştırma Makalesi

TANZİMAT SONRASI TÜRK ŞİİRİNDE EDİRNE

Salih Koralp GÜREŞİR*

Gönderim Tarihi: Ekim 2018

Kabul Tarihi: Ocak 2019

ÖZET

Malzemesini genel manada hayattan toplayan edebiyatın, mekân-insan ilişkisi doğrultusunda şehirle ilgilenmesi kaçınılmazdır. Türk edebiyatı özelinde, barındırdığı zengin tarihî altyapı dolayısıyla liste başı olan İstanbul'u bilhassa Türk devletlerine başkentlik yapmış şehirler takip etmiştir. Söz konusu şehirlerden biri de Edirne'dir. Edebiyatımızın Edirne ile temasını Tanzimat sonrası şiiri ile sınırlandıran çalışmamızda, tarihî ve güzel bir kentin şiir türünden okunması amaçlanmıştır. Bu türlü bir okumada, şehrin dört tema etrafında Tanzimat sonrası Türk şiirine aksettiği görülmüştür. Bunlardan ilk üçü Osmanlı'nın girdiği feci neticeli üç savaştır: 93 Harbi, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı. Balkan Harbi'ni konu alan şiirler dışında çok sınırlı olarak görülen Edirne imajlarında şehir, feci neticeli savaşların etkilerini yaşayan bir sınır kentidir. Tarihî ve güzel bir şehirde yaşama zevkinin ürünü olan metinler, Edirne'nin dönem şiirine yansıdığı son kategoriye teşkil etmektedir. Cumhuriyet devrinin iki güçlü şairi Ahmet Kutsi Tecer ve Arif Nihat Asya'nun öne çıktığı bu tasnifte Edirne, şiir türünün gerektirdiği estetik imajlarla gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk şiiri, şehir, Edirne, Balkan Harbi, Rumeli

Edirne in Turkish Poetry after Tanzimat Period

ABSTRACT

It is inevitable that literature, which collects its material from life in a general sense, deals with the city in relation to the place-human relationship. Due to the rich history of İstanbul, which is the top city in the list, is followed by that were the capital of

* Öğr. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Türk Dili Bölümü, salihkoralp@trakya.edu.tr

Turkish States. One of the cities in question is Edirne. In our study, which limits the scope of our literature with Edirne's poetry after Tanzimat period, it is aimed at reading a poem of a historical and beautiful city. In this kind of reading, it is seen that the city has echoed Turkish poetry with four themes. The first three of these are the disastrous Ottoman wars: 93 War, the Balkan War, and the First World War in Edirne images, which are very limited except for the poems about the Balkan War, the city is a border city with the effects of disastrous wars. Texts, which are the product of the taste of living in a historical and beautiful city, constitute the last category. The two powerful poets of the Republican era, Ahmet Kutsi Tecer and Arif Nihat Asya in this classification where Edirne stands out, are shown with the aesthetic images required by the poetry type.

Key words: *Turkish poem, city, Edirne, Balkan War, Rumeli*

Giriş

Bir şehre edebiyatın şekillendirdiği pencerelerden bakmak, onu aslında bir güzellik avcısı olan sanatla ilişkilendirmek, velhasıl şehri sanata mâl etmek, her şeyden evvel o şehri tarihi ve/veya hâlihazırıyla sevmek, beğenmek ya da şehirle insan arasında bir şekilde oluşan aidiyet hissiyle mümkün olabilir. Yahya Kemal, söz konusu insan-şehir münasebetini İstanbul âşığı bir şair olarak “Bir Başka Tepeden” şiirinde şöyle belirlemiştir: *Yaşamıştır derim en hoş ve uzun bir rüyada / Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan* (Beyatlı 1985: 15)

Şairin, layıkıyla yaşanmış ömür tarifiinden hareketle, bir şehri sevmenin orada doğmak, bir vesile ile bulunmak ya da hiç değilse orada ölmekle mümkün olacağını söyleyebiliriz. Bir şehre sevdalananları, seyyahlardan ayıran da budur aslında. Seyyah, kendi belirlediği bir güzergâhta daimî bir yolculuk hâlinde bulunan, bir şehirde uzun müddet kal(a)mayan, şehirden beğendiklerini alıp beğenmediklerini bırakan, velhasıl şehirden yaşamadan geçip giden bir çerçiye benzer. Oysa şehir sevdalısı, ya burada doğmuş ya da kaderin sevkiyle yolu bir şekilde buraya düşmüş olan insandır. Şehrin güzelliklerinden istifade ettiği kadar çirkinliklerinden şikâyet eden, yokluklarına, acılarına ağlayan, zaferlerine sevinen, diğer bir deyişle şehri ve hayatını içselleştirmiş

olandır. Fakat bir şehrin, bu fizikî birlikteliği yaşamadan sevimleyeceğini söylemek iddialı hatta yanlış bir görüş olabilir. Bilhassa tarihî kıymeti olan şehirler, yalnızca orada bulunanların değil kendisini o millete ait hisseden herkesin muhabbet dairesine girebilir. İstanbul, Bursa, Edirne, Erzurum, Konya, Ankara, Çanakkale ve adını burada saymadığımız birçok kadim Türk şehri uzaktan da sevimli olmakta, bizde hayranlık ve hürmet hisleri uyandırabilmektedir.

Sözünü ettiğimiz gerekçelerle bir şehre bağlanıp onu sanatın malzemesi yapan sanatkâr, bunu sahip olduğu edebî kudretle başarır. Fakat Tanrı'nın sanatkârlık yeteneği bahşetmemiş olduğu insan da güzel ve tarihî bir şehirde yaşamının hazzını tadabilir ya da şehrin yaşadığı olumsuz hadiselerle üzülebilir. Bu hususta sanatkâr, yalnızca hissini ifadeye ondan daha muktedirdir. Yoksa aynı manzara karşısında hemen her insan az çok aynı şeyleri hisseder.

“Her şey biter Edirne bitmez.” diyerek büyük bir iddiada bulunan Süheyl Ünver şüphesiz mübalağa da yapıyordu. Fakat Edirne sevdalısı bir bilim adamı olarak maksadı; Osmanlı'nın Bursa'nın ardından gönlünü kaptırdığı, uzaktaki bir sevgili gibi arzuladığı Rumeli'nin eşliğini gördüğü, bir asra yakın başköşede oturan bir misafir gibi ağırlandığı, İstanbul'u fetih rüyalarının görüldüğü uykulara dalındığı, muradı saltanat olup talihinin sunduğu bir yudum zehre razı olan Cem Sultan'ın ilk masallarını öğrendiği bir şehrin zengin tarihî ve kültürel birikimini ifadeydi elbet. Edirne üzerinde çalışan ya da buna niyetlenenlerin, şehrin çetin bir cevizden farksız olduğunu gördüklerinde bu söz üzerinde bir kez daha düşündüklerini zannederim.

Bu derece zengin bir mazide birikenlerin bir sanat ve kültür şehri olarak hazırladığı Edirne; şehirde edebiyat, edebiyatta şehir gibi başlıkları geniş imkânlarla doldurur. Edirne'nin Türk edebiyatına XV. yüzyıldan günümüze uzanan çizgide sayısı 200'ü aşkın şairle katkıda bulunması (Canım 2015: 17) şehrin şairler yetiştirebilecek bir sanat ortamına sahip olduğunu göstermektedir. Türk edebiyatına ilk olarak

divan şiirinde giren Edirne¹, Batılılaşma süreci Türk şiirinde, 93 Harbi, Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı sonrasındaki Yunan işgali gibi tarihî hadiselerin etrafında ve tarihî ve güzel şehir imajları etrafında oluşan kent sevgisinin ürünü olan şiirlerde söz konusu edilmiştir. Şehrin bilhassa tarihî vaziyeti söz konusu şiirlerdeki Edirne imajlarını şekillendiren başlıca husus olmuştur.

93 Harbi Temalı Şiirimizde Edirne

93 Harbi olarak da bilinen 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'nda Edirne, maruz kaldığı işgalle savaşın getirdiği olumsuzlukları yakından hisseden Türk şehridir. Sivil halka yapılan eziyetin yanı sıra şehir yakıp yıkılmış, tarihî dokusuna telafisi zor olan zararlar verilmiştir. Birçok tarihî eser kaçırılmış bilhassa camiler zarar görmüştür. Selimiye Camii Hünkâr mahfilinden sökülen çiniler söz konusu tahribatın en bilindik olanıdır. Rus ordusunun şehre girmesinden önce cephanenin düşman eline geçmemesi için ateşe verilen saray, şehrin savaş kaynaklı bir diğer tarihî eser kaybidir. Şehre bu derece zarar veren işgal 13 Mart 1879'da bitmiş, Edirne yaklaşık bir yılın ardından tekrar Osmanlı Devleti tarafına geçmiştir. (Karal 1975: 277)

93 Harbi ve sonrasında yaşanan işgaller, yaşananlarla sığağı sığağına yazılan birçok şiire çeşitli açılardan aksetmiştir. Namık Kemal “Bir Muhacire Kızın İstimdadı”, “Vatan Mersiyesi”, “Hilâl-i Osmanî”, “Vaveylâ”, Abdülhak Hâmid “93'ten Sonraki Felaketlere Bir Nevha” (Uğurcan 2012: 104) adlı şiirlerinde hem yenilgi hem de işgaller sırasında yaşanan elim hadiseler karşısında duydukları üzüntü ve öfkeyi hamasî tarzda dile getirmişlerdir. Savaşa değinen şiirlerin birçoğu, daha çok doğu illerinin işgalini konu edinen ve halk şiiri tarzında yazılanlardır.² Harbin sonrasında işgal edilen, ayrıca Balkanlardan gelen

---

¹ Şehrin divan şiirine yansımaları hakkında bk. Gürgendereli 2018.

² Bu şiirler için bk. Uçak 1997.

büyük göçmen kabileleriyle başa çıkmaya çalışan Edirne, 93 Harbi temalı şiirimizde çok sınırlı bir yer edinmiştir.

Şairi ve ismi belli olmayan birkaç şiirde Edirne, savaşın mahvettiği insanların sığınacakları bir liman olarak gördükleri ilk Türk şehri olarak gösterilmiştir. Bu şiirlerin birisinde, Edirne muhacirlerin yeni yurdu olarak şu mısralara yansır: *Ağla anam ağla / Moskof boyadı / Rumeli'yi kana / Tükendi takatim yürüyemem / Edirne düşer hangi yana?*(Uçak 1997: 517)

Balkan Harbi Temalı Şiirimizde Edirne

Yeni Türk şiirinin Edirne ile asıl teması Balkan Harbi ile gerçekleşir. Balkanların tamamen kaybedileceği Balkan Savaşları süreci ve sonrasında Edirne, acımasız bir işgalin feci neticeleri ile yüzleşen insanların şehri olarak karşımıza çıkar.

Rumeli'nin kaybıyla neticelenecek olan savaş, 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle başlar. Trablusgarp Harbi'nden henüz çıkmış olan Osmanlı ordusu, iki hafta gibi kısa bir sürede hezimetle uğrar. "Edirne müdafii" unvanlı Şükrü Paşa'nın idaresinde gerçekleştirilen meşhur savunmaya rağmen Edirne 26 Mart 1913'te işgal edilir. Sadece Edirne'de 225.000'den fazla insan Bulgar esareti altında açlıktan ölür. Şehir, Enver Paşa'nın komuta ettiği birliklerin 21 Temmuz 1913'te gerçekleştirdiği harekâta kadar işgal altında kalacaktır (Küçük 1992: 24-25).

Balkan Savaşı'nı konu edinen şiirimizde Edirne; bir başkenti kaybetmiş olmanın verdiği utanç ve acı, yaşanan fecaate yakılan ağıt, kutsal mekânlara zarar verilmesinden kaynaklanan öfke, Osmanlı'nın kuruluş ve yükselme dönemlerindeki muzaffer padişahlarını yâd etme, şehrin geri alınmasının verdiği sevinç ve heyecan, dönem siyasetini acizliğini örneklendirme ve tenkit gibi unsurlar etrafında ele alınır. Tüm bunların cihat, gaza gibi maksatları oluşturan din duygusu ile dönemin güçlü ideolojisi olan Türkçülüğün etkisiyle şekillendiğini söylememiz

mümkün görünmektedir.³ Bu açıdan hemen hepsi hamasî tarzda yazılmış şiiirlerdir.

Balkan Harbi teması etrafında Edirne'ye değinen Rıza Tevfik Bölükbaşı, 1869'da bugün Bulgaristan'da yer alan, Edirne vilayetine bağlı Cısr-i Mustafa Paşa (Tsaribrod) kazasında doğar.⁴ (Uçman 2014: 13) “Edirne İçin” şiiirini, şehrin geri alınmasının ardından geçen bir yılın sonunda kaleme alır. Şiiirde, işgalin yarattığı yıkımı sevgilisiyle paylaşan şair, bir vakitler başında Hüma kuşunun dolaştığı, güzelliklerin şehri Edirne'yi, işgal sürecinde bir mezar yerinden farksız görmüştür: *Bir vakit başında hüma uçardı / Ağaçlar yoluna çiçek saçardı / Bastığın yerlerde çiğdem açardı / Bir yıldır o yerler hep mezar oldu.* / (Uçman 2014: 12)

Rumeli'nin kaybedilmesi karşısında duyduğu üzüntüyü toplamda sayısı altıyı bulan “Hilal-i Giryan” şiiirleri ile yayımlanmamış şiiirleri arasında bulunan “Hâile”de dile getiren Cenap Şehabettin, savaşı herkesin payına düştüğü kadar aldığı “ayb u zillet” hissesi olarak görür. Edirne'ye ise yayımlanmamış olan bir “Hilal-i Giryan”da değinir. Yanya, Manastır, Selanik'le birlikte Edirne, kaybedilen Rumeli coğrafyasını oluşturan şehirdir: *Kızlar paralandı, köy soyuldu / Çiğnendi vatan, ezildi sinem... / Yanya'mla Manastır'im ne oldu? / Kimlerde Selanik'im, Edirne'm* (Kaplan vd. 2011: 271)

Biyografisinde Edirne'nin bulunduğu Mehmet Akif Ersoy, dönem şiiirinde şehre temas eden bir diğeri şairdir. 1893 yılının sonlarından, 1896 yılına kadar aralıklarla Edirne Vilayet Baytarlığı'nda görev yapan Mehmet Akif (Duymaz 2011: 120-121), *Safahat*'ta şehre

---

³ Balkan Harbi'nin Türk edebiyatındaki akislerini kapsamlı bir şekilde ele alan ilk önemli çalışma Halük Harun Duman'a (2005) aittir. Balkan Harbi'nin edebiyattaki karşılığını şiiir türüyle sınırlı olarak ortaya koyan önemli bir çalışma da Mehmet Güneş (2011: 183-206) tarafından yapılmıştır.

⁴ Şairin Edirne ile bir diğeri bağlantısı İkinci Meşrutiyet sonrasındaki Edirne mebusluğudur (Uçman 2008: 68).

Balkan Savaşı teması etrafında temas eder. Bizzat bulunduğu Edirne'nin düşman işgaline uğramasına ve yaşanan mezalime derinden üzülen şair, Balkan Harbi'ni vatan toprağında çıkmış bir “yangın”dan farksız görür (Ersoy 2000: 264). *Fatih Kürsüsü*'nde Edirne'yi, “İslam'ın “ahenin sûru”, “Şark'ın cebin-i mağruru”, Osmanlının “ikinci arş-ı tealisi”, dünyanın “birinci mevki-i feyyazı” “darü'l-hilafenin kilidi” (Ersoy 2000: 253) gibi ifadelerle yüceltir. Hilal-salip mücadelesinin yaşandığı şehirde, ikincisinin galip gelmesine kahrolmuştur:

Edirne kal'asıdır gördüğün hisar-ı mehîb; / O zirvesinde biten simsiyah ağaç da: Sâlib / Murad-ı Evvel'i sırtında gezdiren tepeler, / Nasıl rükû ediyor Ferdinand'a bak, bu sefer! / Bizim midir saniyorsun şu yükselen bayrak? / Çeken: Savof... Lala Şahin değil, kuzum iyi bak! (Ersoy 2000: 253)

“Vaiz Kürsü”de şiirinde Bulgar mezaliminin boyutu, Meriç ve Tunca nehirleri ile adı harple özdeşleşen Sarayıçi'nde yaşanan hadiselerle verilir. “Tamtakır adanın tamtakır muhiti” ifadesiyle resmedilen mekân, cephe gerisinde yaşanan en feci sahneleri barındırmaktadır:

Meriç'le Tunca'nın sırtında gördüğün kümeler / Nedir bilir misin? Enkaz-ı tarumar-ı beşer! / Sarayıçi'ndeki biçareler ki hepsi kadın / Kenara vurmuş olan kısmıdır bu ecsadın! / Nazarlarında sönen gözlerin sönük nazarı; / Kulaklarında civarın enin-i muhtazarı; / Kucaklarında birer na'ş-ı pare pare defîn... / Ecelle uğraşılıyor bir yığın kemik... Ne hazin! (Ersoy 2000: 254)

Edirne'de bulunup şehre şiirinde yer veren bir diğer şair diğer şair Enis Behiç Koryürek'tir. Hariciyeci olarak kaldığı Peşte'de geçirdiği yedi yılın ardından yurda döndüğü 1922'de, Trakya işgal edilirken Edirne Vilayeti Umur-ı Hukukiye Müdürlüğü'ne tayin edilmiş, bir müddet kaldığı şehirde resmî vazifesi dışında edebiyat ve Fransızca öğretmenliği de yapmıştır (Tevetoğlu 1971: 4). “Edirne'deki Talebelerime” başlığı altında seçtiği öğrencilerine hitaben yazdığı dörtlükler, saf öğretmenlik hisleriyle kaleme alınmış metinlerdir.

Şair, Balkan Savaşı Edirne'sine iki şiirinde temas etmiştir. “Vatana Mersiye”de Meriç Nehri “gazi unvanı ile akarken (Koryürek 1971: 91) “Ey Meriç”te şehrin geri alınması, sahibine teslim edilen nehir imajı ile ortaya konur (Koryürek 1971: 82-83-84).

Celal Sahir Erozan'ın “Öç” başlıklı iki şiirinde de Edirne; tabii güzellikleri, verimli toprakları ve adıyla özdeşleşen mimari yapıları ile kadim bir Türk şehridir. Balkan Harbi'nde Edirne'yi kaybetmiş olmanın şehrin fatihlerinin ruhlarını rahatsız ettiğini söyleyen şair, “*Sakin sakin Edirne'yi unutma!*” (Enginün vd. 2011: 440) diyerek herkesi intikam hissinde birleştirmeye çalışır.

Balkan Savaşı'nda Edirne'ye şiirinde yer veren bir diğer isim Köprülüzade Mehmet Fuat'tır. Savaşla sığacağı sığacağı yazdığı “Harş Şarkısı”, “Akıncı Türküleri” ile Edirne'ye temas ettiği “Meriç Türküsü” ve “Anadolu Akşamı” (Duman 2005: 144) adlı şiirler, diğerlerinde de gördüğümüz gibi savaş ve getirdiklerini Türkçü ideolojinin etkisiyle yorumlayan hamasî şiirlerdir.

Kemalettin Kamu, Rumeli'nin kaybedilmesini Meriç nehri üzerinden işleyen bir diğer şairdir. “Sınırdı Sular” şiirinde Meriç'in ötesinin Türk toprağı olmamasına üzüldü öfkelenir: *Meriç kıyılarında / Başını büktü atım / Bulgar kurşun atımı / Yunan sekiz on adım* (Turanlıoğlu 1963: 16)

İsmail Zühdi'nin “Diyar- Kin” şiirinde “kederli vatan” imajı, büyük ölçüde Edirne'nin kaybı doğrultusunda oluşur. Şehrin kaybedilmesini bir utanç vesikası olarak gören şair, bunu en ziyade tarihten seçtiğı isimler karşısında yaşar: “*Yok mu kalbinde arzı mahvedecek / Bir hışım, söyle ey vatan, söyle! / Yok mu sinende eski evladın / Yok mu yâdında Osman'ın / Yok mu hûnunda Fatih'in Murad'ın*” (İsmail Zühdi 1329: 238)

“Şehid-i Edirne” şiirinde Abdüllatif Nevzad, çan seslerinin duyulduğu işgal Edirne'sini “baykuşların elinde kalan güzel yuvam” ifadesiyle tanımlar. Şehrin kaybedilmesinin tüm Müslümanlarda kin ve

intikam hisleriyle karşılık bulduğunu söyleyen şair muhtemel bir zaferden emindir:

Umk-ı dilimde avaz-ı intikam / Âlemlerle hem-hayat olacak kinlerim benim / Ben müminim cihana mezellekle gelmedim / Bir gün Edirne sen kovacaksın da çanları / Allah'tan isteyip bulacaksın ezanları / Allah'a en büyük dinin en büyük sözü / Bil ey Edirne! Müslüman'ın sendedir gözü / Günlerle, haftalarla, asırlarla çarpışan / Canlar yetiştirir Müslüman'da kan / Ey rabb-i müste'an! / Ehl-i İslam'da yok mu bir iman? / Yoksa her şey demek sarıh ü âyân / Varsa ey kâdir ü Mennan / Müslümanlar neden hakir-i cihan? (Abdülâtilaf Nevzad 1913: 68)

İhsan Ali Rıza'nın "Ey Meriç" başlıklı şiirinde Edirne'nin tarihî önemi ve tabii güzellikleri, "büyük hakikat", "serteser bir misal-i cennet" ifadeleriyle yüceltilir. Meriç'i işgalle birlikte can çekişen birinden farksız gören İhsan Ali Rıza, dönem Edirne'sini konu edinen birçok şairde gördüğümüz gibi tarihten aldığı güçle gelecekte ümitlidir: "*Yok hata eyleme uyandı şîr / Medeniyet dilerse dinlemesin / Var iken bizde bir silinmez kin / Diyecektir yarın hesabı verin / Bu hamasetli millet olmaz esir*" (İhsan Ali Rıza 1913: 252)

İskeçeli Mehmed Sıdkı'nın, şehrin alınmasından beş gün önce yazdığını belirttiği "Edirne... Selimiye!.. Geliyoruz..." şiiri de benzer bir ümidi barındırır. Annesini şehrin işgal altında olduğu süreçte kaybeden şair, Edirne'nin kaybını annesinin ölümüyle özdeşleştirir. Zafer ordusunun şehitlerini tebrik edenlerden biri de annesi olacaktır: "*Tes'ide hazırlan geliyor şan ile ordum / Bir ordu ve bir el ki serapa güzel annem* (İskeçeli Mehmed Sıdkı 1339: 1)

Köy edebiyatı hareketinin şiirdeki güçlü sesi olan Mehmet Başaran, "Gülleri Bursa'nın Rumeli Kokar" şiirinde Rumeli göçmenlerinin göçtüğü başlıca şehirlerden olan Bursa'yı kaybedilen Balkanlarla özdeşleştirir: "*Kopsa bir dal Deliorman'dan / Serez Çarşısı'ndan / Kemikleri sızlar Uludağ'ın / Gülleri Bursa'nın Rumeli kokar* (Atasoy 2013: 360) Bu münasebete Rumeli'nin kaybedilmesinin en feci sahnelerini yaşayan Edirne, "solgun yüzlü saraylar" imgesiyle

dâhil edilmiştir: *Bre Çelebi Mehmed Şehzade Murat / Sarayları Edirne'nin neden solgun / Yüzlerinde neyin gölgesi* (Atasoy 2013: 360)

Edirne'nin işgalden kurtarılmasının oluşturduğu sevinç, Şair Nigâr Hanım'ın Edirne'nin İstirdadı"⁵ şiirinde de, saf dinî duygular etrafında söz konusu edilmiştir. Şehrin geri alınmasını "mehib mucizeler"ın eseri sayan şair, Edirne'nin "hikmet-i Hak'la" kurtulduğunu ifade eder (Güneş 2011: 189-190).

Şehrin kurtarılmasının yarattığı heyecan, M. Alaattin'in *Rübab* dergisinde yayımladığı "Edirne Kahramanına" adlı şiirde de söz konusudur. Şiirde Edirne, kurtarıcısı olarak görülen Enver Paşa dolayısıyla geçer. Şiirde, "ey şanlı gazanfer", "ey dest-i pelengâne-i dilhun" gibi ifadelerle yüceltilen Enver Paşa, şehri "seyf-i mutalsam"ıyla fethetmiş bir cihangir portresindedir. (M. Alaattin 1328: 70)

"Ah Edirne" şiirinde şehrin yaşadıklarına "Bulgar hunharı"nın kadın ve çocuklara yaptığı zulüm ekseninde değinen İhsan Ali Rıza, şehrin geri alınması ile oluşan mutluluğun "sermedî bir bahar"a dönüşmesi için dua eder: "*Hursid-i tabdârın / Ye's-âver olmasın oh! / Gülsün şükûfe-zârın / Gülşen içinde olsun / Artık senin hezârın / Âsârı câri olsun / Bir sermedî baharın*" (İhsan Ali Rıza 1913: 188)

El-Medaris dergisinde, "Erzurum mebus-ı esbakı Şevket" imzasıyla çıkan "Güzel Edirne" şiiri, şehrin geri alınması ile oluşan heyecanı hamasi hislerle veren bir diğer metindir. Sivil halka zulmedip mabetleri harap eden Bulgar askerini "vahşi" olarak nitelendiren şair, şehrin Osmanlı için taşıdığı öneme şu mısralarıyla değinir: "*Sensin bütün Osmanlıların canı Edirne / Sensiz olamaz mülkümüzün şanı Edirne / Osmanlılığın şanlı nigehbânı Edirne* (Şevket 1913: 189)

---

⁵ Nigâr Hanım, hatıratında Edirne'nin geri alınışından duyduğu heyecanla yazdığı bu şiirin, Veliâht Vahdettin Efendi tarafından bestelendiğini yazar (Şair Nigâr 1959: 67).

Birinci Dünya Savaşı Sonrasındaki İşgali Konu Edinen Şiirlerde Edirne

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi gereği işgal edilir. 25 Temmuz 1920'de başlayan işgal iki yıldan fazla sürecek, şehir 11 Ekim 1922 Mudanya Mütarekesi ile Türk tarafına geçecektir. Tıpkı 93 Harbi'ni konu edinen şiirde Edirne'yi ele aldığımız bölümde gördüğümüz gibi burada da Edirne oldukça sınırlı bir şekilde şiire yansımıştır.

Emin Recep Gürel'in⁶ Edirne'nin Yunan işgalinde olduğu 1921 yılında Tırnova-Simin'de yazdığı “Meriç” şiiri, işgal altında olan vatan resmini, artık başka bir milletin nehri olarak akan Meriç vasıtasıyla verir. Nehrin geçtiği yerlerde oluşturduğu tabiat manzaralarının sınırlı olarak tasvir edildiği şiire hüznün ve öfke duyguları hâkimdir. Bu, bilhassa şu mısralarda çok etkili ve belirgindir: *Ruhumdan ruhuna vardır yol yine / Silinip gitse de kalbinden yâdım / Ey Meriç, bizim ol, bizim ol yine! / Yoksa mahşere dek dinmez feryadım* (Tekin vd. 2014: 369)

Şairin aynı yıl yayımladığı “Arda Nehrinde Bir Gurûb” şiiri, içli kalpli” ve “inleyen” nehir imgeleriyle işgalin verdiği acı ve hüznü deşinen, aynı zamanda nehre yansıyan günbatımını tasvir eden güzel bir şiirdir (Tekin vd. 2014: 145).

15 Nisan 1921 tarihli *Dergâh*'ta çıkan Arif Dünder'ın “Edirne'de Sultan Selim Camii” şiirinde Edirne, abidevî ve dinî bir yapının düşman eline geçmesinden kaynaklanan utanç, hüznün ve intikam hislerine sahip insanların yaşadığı şehirdir. Esaretine ve içinde

---

⁶ 1889 Selanik doğumlu olan şair, bir Rumelili olmasının yanı sıra Garbî Trakya, Cebel, Tırnova, Simin, Şeyh Cuma, Rodop gibi Rumeli merkezli ikametgâhlarda bulunmuştur (Özarslan 2013: 160). Onun, Yahya Kemal'in öğrencilerinden olduğunu söyleyen İnci Enginün, *Dergâh* muhitinde bulunan şairin edebî kabiliyetini de önemser ve onu unutulmayı hak etmeyecek şairler arasında sayar (bk. Enginün-Kerman 2011: 62-63).

yaşadığı şehrin hâline üzülen bir Edirneliden farksız olan Selimiye, birçok felaketselere tanık olmuş bir mabettir. Fakat Yunan işgali bunların en “elimi”dir. “Bugün bir türbeden daha hüzünlü” (Tekin vd. 2014: 26) olan kubbesinden yayılan ezan, kendi cenazesinin ilanıdır. Bu olumsuz manzaranın etkisiyle intikam hissiyle bilenen şair, öcünü almaya imkân vermesi için Allah’a şöyle yalvarır: *Tanrı! Sen işit, ey Rabb-i müntakim! / Kinimin hududu, payanı yoktur! Öcünden geçenin imanı yoktur* (Tekin vd. 2014: 27)

Tarihî ve Güzel Edirne İmajının Oluşturduğu Şehir Sevgisini Yansıtan Şiirler

Tarihî ve güzel bir şehre duyulan ilginin akisleri, Edirne şiirlerinin asıl ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Şehrin tarihine duyulan ilgi ve saygı, tabiat manzaraları, abidevî mimarî yapıları, gelenekleri ve festivalleri, serhat kenti olmasının insanında oluşturduğu psikoloji ve Trakya insanın hâlleri, bu tasnife giren şiirlerde görülen ana temalardır. Şehrin birçoğu öğretmen olan yerel şairlerinin de daha ziyade bu temaları tercih ettikleri görülür. Bilhassa Balkan Harbi’nde yaşanan acıların da hatırlandığı söz konusu metinlerde Edirne, hemen her hâliyle sevilen, gurbet durumunda ise özlenen bir şehirdir.

Ahmet Kutsi Tecer ve Arif Nihat Asya, şiirlerindeki Edirne ilgisi ve dikkati ile bu kategorinin en güçlü isimleri olarak öne çıkarlar. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin iki güçlü isminin Edirne temalı şiirlerinde onların şehre büyük bir saygı ve sevgi ile bağlandıklarını görürüz. Bilhassa Balkan Savaşı temalı hamasi şiirlerde gördüğümüz, edebî kıymetten uzak, zayıf Edirne imajları, ilk olarak onların şiirlerinde gerçek manada güzel ve kıymetli görünmüş, böylelikle Edirne de şiirden okunacak şehirlerin arasına dâhil olmuştur. Her ikisinin de Edirne’de bir müddet bulunmalarının, bu durumun gerçekleşmesinde büyük rol oynadığı muhakkaktır.

Ahmet Kutsi Tecer, şehre olan sevgisini “Bir Gün Edirne’ye Gelirsen”, “Muradiye’de Akşam”, “Şehri Gezerken”, “Ağaça

Sarmaşık”, “Selimiye’nin Minareleri”, “İstanbul Yolundan Selimiye”, “Kırkpınar’da Edirne” adlı şiirlerinde dile getirir.⁷ Şairin 1957 yılında bir müddet Edirne’de bulunduğunu, kitabının “Edirne’den Şiirler 1957” adlı bölümünde yer alan şu ithaf cümlesinden öğreniyoruz: “Orada birlikte geçen günlerimizi anarak bu şiirleri eşsiz eşime armağan ediyorum” (Tecer 2016: 169). Söz konusu şiirlerde oluşan tarihî Edirne imajından hareketle şairin kente bilhassa tarihî oluşu nedeniyle bağlandığını söylemek mümkündür. Söz konusu imaj; aşk, uzağında kalınan şehre duyulan özlem, Selimiye hayranlığı, folklora tutkun bir şairi cezbeden Kırkpınar güreşleri gibi duygu ve dikkatler etrafında oluşmuştur.

“Bir Gün Edirne’ye Gelirsen”de, şairin Edirne’ye olan sevgisi âşık olduğu kadına olan aşkı ile birlikte yürür. Şiirde Edirne, kendisini ilk kez gören insanı cezbeden, güzel bir şehirdir. Sevdiği kadının Edirne’yi beğenip burada oyalanacağından emin olan şair, Araf’tan gelip ona ve Edirne’ye kavuşacaktır: *İnansam beni özlediğine / Ben de Edirne’ye dönerdim inan* (Tecer 2016: 171)

“Muradiye’de Akşam” şiirinde Edirne, şairin sevdiği kadınla birlikte geçirdiği hoş bir akşam vaktini hatırladığı şehirdir. Muradiye Camii’nin oluşturduğu tarihî atmosferde hatırlanan bir Temmuz akşamı, şehri tarih ve aşkın birbirine karıştığı hususi bir mekân olarak göstermektedir. Tarihî mekânın tesirleriyle bir geçmiş zaman rüyasına da dalan sevgililer, dayandıkları revaklardan Balkanları Türk yapan orduların arasına karışırlar: *Baktık, baktık, baktık o uzaklara, / Orada karıştık giden orduya* (Tecer 2016: 173)

İki zamanlı bir şiir olan “Şehri Gezerken”de Tecer, daldığı “tarih ve zaman” hülyasında “eski bir Edirneli” (Tecer 2016: 174) olarak şehri dolaşır. Burada Edirne, tarih bilgisi ve sevgisi olan şaire bir eski zaman

---

⁷ Ahmet Kutsi Tecer ve Arif Nihat Asya’nın Edirne şiirlerini tespit eden Yüksel Topaloğlu, ayrıca bunları ayrıntılı bir şekilde tahlil etmiştir (Topaloğlu 2007: 192-211).

rüyası gördürecek özelliklere sahip, tarihî bir şehirdir. Edirnelilerin şehre gelen padişahı karşılamaya gittikleri bir günde bomboş kalan şehirde, asesler peşinde olduğu hâlde şehri gezmiş, nihayetinde omzuna birinin dokunmasıyla bu eski zaman rüyasından uyanmıştır.

“Ağaçla Sarmaşık” (Tecer 2016: 176) şiirinde, Sultan İkinci Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi’nde (Darüşşifa) yaşandığına inanılan bir aşk efsanesi söz konusudur. Bir zamanlar burada bulunan iki hasta genç, iyileşmeleriyle biten aşklarını yeniden canlandırmak yeniden Darüşşifa’ya bir şekilde dâhil olmuşlar, nihayetinde hâllerine acıyan Hızır’ın ilaçlarına kattığı iksirle kız hastanenin bahçesinde bir ağaca, oğlan ise sarmaşığa dönüşmüş. Halk kültürünü bilip seven Tecer’in söz konusu efsaneye dikkatini, şiir anlayışının gereği olarak görmemiz mümkün görünür.

“Selimiye’nin Minareleri” ve “İstanbul Yolundan Selimiye” şiirlerinde camiye, minarelerini dört kız kardeşe benzeten Tecer, anneleri ile kızlarının gök kubbeyi ayakta tuttuğunu söyleyerek esere ve mimarına olan hayranlığını dile getirir: *Üçer şerefeli iki minare / Çiviliyor yere, uçan kubbeyi* (Tecer 2016: 178)

Günümüzde festivali andıran bir organizasyon olarak düzenlenen Kırkpınar Yağlı Güreşleri’ne de hem tarih sevgisi hem de halk kültürüne olan ilgisi nedeniyle değindiğini söyleyebileceğimiz Tecer, güreşleri “Kırkpınar’da Edirne” şiirinde söz konusu eder. Şiirde Edirne, tarihî manzarasıyla bütün bir vatani temsil eden şehirdir: *İşte Sultan Selim, dört minaresi / İşte bir velvele / İşte baştanbaşa şehir... Neresi / Bu kadar tamamlar bize vatani?* (Tecer 2016: 179)

1948’de geldiği Edirne’de iki yıla yakın bir süre öğretmenlik vazifesiyle bulunan Arif Nihat Asya (Yıldız 2011: 31), sahip olduğu tarih bilinci ve memleket sevgisi ile Edirne’ye büyük bir saygı ve sevgiyle bağlanmıştır. İki yıldan daha az bir süre bulunduğu Edirne, sahip olduğu tarihî zenginlikleri ve tabîi güzellikleriyle şairi o derece etkiler ki şairin temalarında “büyük değişmeler” oluşturur (Özbalcı

2011: 106). Bu değişimin başlangıcını oluşturan Edirne şiirleri şunlardır:

“Edirne Kasidesi”, “Edirne”, “Kırkpınar I” Kırkpınar II”, “Lârî Camii”, “Muradiye”, “Selimiye”, “Kırkpınar” ve yine “Selimiye” başlıklı dört rubai ve camiin açılışına tarih düşürdüğü “Selimiye’nin Açılışı” adlı rubai. Görüldüğü üzere, ilk üç şiir haricinde hususi olarak şehrin mimarî yapılarını konu edinen Arif Nihat, bunu sahip olduğu Türklük ve İslamiyet şuurunu, tarih sevgisi ve güçlü söyleyişi ile yapar.

Edirne’yi; camileri, çeşmeleri, semtleri, nehirleri, art arda yaşadığı işgallerin yarattığı yorgunluk ve tahribat, Kırkpınar güreşleri gibi dikkatler doğrultusunda resmeden “Edirne Kasidesi”⁸, manzum tertip edilmiş bir gezi rehberinden farksızdır. Edirne’yi “eski eserler kamusu”, “Türk’ün Trakya’daki tapusu” gibi imajlarla yücelten şair, Yahya Kemal’in İstanbul sevgisini dile getirdiği şiirlerini anımsatan şu mısralarla bitirir: *Biz geldik, gideriz... doğacaklara / Edirne’de doğmak arzusu gelir* (Asya 1967: 17)

Biz ne zengin haritalar gördük / Gördük Arda’lı Tuna’lı (Asya 2018: 93) mısraları ile başlayan “Edirne” şiirinde Arif Nihat, barındırdıkları ile bir imparatorluk şehri olduğunu fazlasıyla kanıtlayan Edirne özelinde “debdebeli, tantanalı” bir devir olarak nitelendirdiği Osmanlı’nın çöküşüne üzüldür. Akınlar ve fütihat devrinin “bahtiyar yıllar” bahsettiği Edirne, orduların geçiş güzergâhı olduğu dönemlerinden çok uzak bir görüntüdedir. Bu bakımdan tıpkı imparatorluk gibi “talihsiz”dir. Söz konusu Edirne manzarasına zamanın tahribatını da ekleyen şair, böylelikle oldukça olumsuz bir şehir portresi oluşturmuştur. “Kırık mezar taşları”, “kırık çeşmeler”le altı çizilen bu “kırık” görüntü, zelzeleler, seller gibi doğa hadiselerinin eseri olsa da, şairin öfkesi kadim bir şehri bu derece ihmal eden siyasete

---

⁸ “Edirne’nin Camileri” ya da “Edirne Destanı” adıyla da şairin muhtelif şiir kitaplarında ve antolojilerde yayınlanmıştır. Biz en çok geçen adımı tercih ettik.

olsa gerektir. Şairin şehirde bulunduğu yıllar dikkate alındığında bu eleştirinin 1950 öncesi siyasetini hedef aldığını söylemek mümkün görünüyor. Edirne'ye tarihî gerçekliğini kaybettiren bu durum, şehri aslında yalandan ibaret olan “masal”ın insafına bırakmıştır: *Edirne tarihini sil / Ve yaz Edirne masalı* (Asya 2018: 95)

Arif Nihat, oldukça karamsar bir ruh hâliyle çizdiği ihmal edilmiş, bakımsız Edirne imajlarını, “Lârî Camii” ve “Muradiye” şiirlerinde söz konusu yapıların hâlihazırdaki olumsuz durumları üzerinden devam ettirir. Yoksul ve yetimlerin sığındığı bir harabe olarak resmettiği Lârî Camii'nin durumuna çok üzülen şair, onu can çekişen bir insana benzetir. Şaire göre camii bu hâli, şehrin bilindik camilerine yönelen ilgi ve dikkatin Lârî'den esirgenmesidir: *Selimiye'nin, Muradiye'nin / Kitapta yeri var... / Onu kim arar, / Kim sorar* (Asya 1967: 12) Doğanın, zamanın ve insanın tahribatıyla kubbesi çatlamış, yazıları sağanaklarda silinmiş yapı, şiirin sonunda kendi salâsını verecektir.

“Muradiye” şiirinde, camii Lârî'den farklı olmayan tasvirlerini okuruz. Neylerin üflendiği, “şakrak şadırvan”ından sular aktığı makbul zamanlarından çok farklı bir görüntü veren cami, yine de çinileriyle güzeldir.

Arif Nihat, Selimiye şiirlerinin ilki olan “Selimiye” şiirinde, şairin camiye, mimarına ve bu ikisini oluşturan zamana olan hayranlığını hamasi tarzda dile getirmektedir. Oldukça uzun bir şiir olan metinde Selimiye, şehirdeki tarihî mirası, sanatın gelebileceği en üst noktadan izah eden efsanevi bir yapı olarak gösterilmiştir. Bu bakımdan cami, hem “kuvvetin tuğrası”nı hem de “sanatın mührü”nü birlikte taşır. Fakat Edirne'yi daima bir eski zaman hülyasında görüp seven şaire göre ancak “Edirne'nin altın devri”nde gerçek manada şaşaalı ve güzeldir: *Ne bilsin Selimler, ne bilsin Sinan / Ki avlun bu kadar küçülecekti / Ey ilahî kubbe sana bir avlu, bir / kıta gerekti* (Asya 1967: 18)

Arif Nihat'ın “Selimiye” başlıklı dört rubaisinde de cami, şairin “Selimiye” şiirinde oluşturduğu imajlardan farklı bir görüntü vermez. Yalnızca şairin tarih düşürme merakını⁹ Edirne'den örnekleyen “Selimiye'nin Açılışı” rubaisini veriyoruz:

Hicrî 982

Kutlu olsun başarın... gayri Sinan / Seni her dil anacak her yerde / Dedi tarih, sana sünbül getirip / Bunu açtırdı elin mermerde (Asya 2015: 92)

“Kırkpınar” şiirinde kentin tarihî manzarasına bu kez yağlı güreş üzerinden değinen Arif Nihat, güreş meydanının hiçbir zaman boş kalmadığını söyler: *Dünya boş kalmamış... Güreş takviminin / Doğmuş her mevsiminde bir Kurtdereli* (Turanlıoğlu t.y: 23)

Niyazi Akıncıoğlu'nun¹⁰ “Edirne” şiirinde şehir; nehirleri, köprüleri, Bülbül Adası, Kıyık gibi mekânlar ile buralardaki tabii güzellikleri ile övülür. Tıpkı Arif Nihat ve Ahmet Kutsi Tecer gibi o da ahenkli ve veciz bir söyleyişi, şiir türünün istediği yoğunlukta vermeyi başarmış, şehrin tarihiliğini sınırlı şairlik kabiliyetleriyle hamasi formlarda verebilen şairlerden çok farklı bir Edirne portresi oluşturmuştur:

Burda her şey / bakınır hüsnüne hayran / Seyreyler cemalini eğilmiş suya / mermer ihtişamında serhadd-i vatan. / Aşına bir çehre sezer belki diye / devr-i saltanatından Edirne; / bir deste alev güldür, mahzun, / yâr elinden düşürülmüş şimdi suda / Ve sular; / şimşir kelamı dilinde / destan okur okur akar. / Ve bihaber Yıldırım'da bir evcikte akan sudan, uçan kuştan / yeşil dut yaprağında / ak bir ipek böceği / kozasını dokur

⁹ Şairin tarih düşürme sanatına olan ilgisi için bk: Yakıt 2011.

¹⁰ 1919'da Kırklareli'de doğan, doğduğu şehirde uzun yıllar avukatlık yapan Niyazi Akıncıoğlu, bu yönüyle Edirne ve muhitini tanıyan bir şairdir. Türk şiir geleneğinden kopmadan toplumsal gerçekçi çizgide eser veren şairin, Edirne şiiri dışında, Bursa'ya da yazdığı güzel bir şiiri vardır (Kurdakul 1991: 259). Şiirleri ölümünün ardından *Umut Şiirleri* adıyla kitaplaştırılan şair hakkında ayrıca bk. Can 2003: 297-309.

dokur ölüür. / Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya, / konuşan bir dil olur / bülbül sesi yağmur gibi Bülbül Adası'nda (Kurdakul 1992: 263)

Şairin bir diğer Edirne şiiri “Meriç”tir. “Edirne” şiirindeki başarılı kompozisyonu ve gelenekle uzlaşan yeni söyleyişini ilk dönem şiirlerinden olan “Meriç”te göremeyiz. Yıllardır yabancı topraklarda doğan Meriç, çektiği yurt hasretine rağmen, hâlâ “bahar ve kızıl akşamlar”ın oluşturduğu güzel bir tabiat manzarasında insana “tatlı rüyalar” gördürecek derece güzeldir.

Edirne’de görev yapmış öğretmen-şairlerimizden olan Halide Nusret Zorlutuna¹¹, Edirne’ye beş şiirinde yer verir. Şairin tarihe ve vatanına duyduğu sevginin tesiriyle yazdığı şiirler hamasi tarzdadır. “Edirne’de Bayrak”ta Selimiye Camii’nin minareleri arasında dalgalanan bayrak hür yaşamı simgeler: *Fakat ancak Sultan Selim minareleri arasında / gördüğüm an / Anladım “Bayrak”ın ne olduğunu!.. / Anladım ne demektir kurtulmuş Vatan / Hür Vatan!* (Zorlutuna 2008: 141)

“Edirne’de Sultan Selim Minareleri”, Selimiye’nin asırların getirdiği tahribattan etkilenmeyen sağlamlığına övgüdür: *Dört yüz yılın güneşi / Geçmiş üzerlerinden onlara dokunmadan / Asırlar kıyamamış bozmağa bu vakarı / Ölümsüz sanatında yaşıyor Koca Sinan* (Zorlutuna 2008: 142)

Edirne’deki öğretmenlik yıllarında kaleme aldığı “Gurbette Kandil”, şairin İstanbul’dan ve ailesinden uzakta geçirdiği ilk kandil gecesinde kapıldığı daüssılanın etkisiyle yazılmıştır. Selimiye Camii’nin kandil akşamındaki “ulu ve güzel” hâli bile ona hicranını unutturamamıştır: *Minarelerde bile “hicran vardı”, okudum / Gözlerim dalyorken güzel “Sultan Selim”e* (Zorlutuna 2008: 225) Kitaplaşmamış

---

¹¹ Dönemin edebiyat muhitinde tanınmış bir şair olarak 1924 yılında Edirne’ye gelen Halide Nusret, Edirne Darülmuallemi’nde iki yıl öğretmenlik yapar. Birçok eserini Edirne’de kaleme aldığı gibi Binbaşı Aziz Bey’le burada evlenmiştir (Coşkun 2010).

şairlerinden olan “Sultan Selim ve Sinan”, şairin karamsar bir ruh hâliyle yaşam sevgisi kaynaklı coşkunsuluk hâli arasında gidip geldiği şiiRIDIR. Şairin Edirne’de bulunduğu 1924 yılında yayımlanan şiiRde, “güzel, ulvi ve büyük” olan Selimiye Camii ile mimarı Sinan zayıf imajlarla hatırlanmaktadır.

Az sayıda şiiR yazan, daha ziyade “Bu Vatan Kimin?” şiiRi ile bilinen edebiyat tarihçisi Orhan Şaik Gökyay, 1931-1934 yılları arasında Edirne’de öğretmenlik yapmıştır (Erünsal 1996: 144). “Üç Nehir” şiiRinde Edirne’yi; Tunca, Arda ve kendi gönlünde akıp giden, mazi hasreti, gurbet ve ayrılık hislerinden müteşekkil bir nehir dolayısıyla sınırlı olarak andığını görürüz.

İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi’ndeki öğreniminin hemen ardından Edirne Lisesi’ne edebiyat öğretmeni olarak atanan Nihat Sami Banarlı (Güngör 1992: 51), Meriç Nehri’ne olan sevgisini “Meriç Türküsü”nde dile getirir. Tunca ve Arda nehirlerine Meriç’i tercih etmiştir: *Meriç budak budak daldır / Edirne dallarda güldür / Tuna’yu andıran seldir / Gönlüm Meriç’te Meriç’te* (Turanlıoğlu 1963: 8)

Tarih, millet ve Atatürk sevgisi ile oluşturduğu millî romantizm anlayışını şiiRinin gayesi yapan Behçet Kemal Çađlar, Edirne’ye tespit edebildiğimiz kadarıyla üç şiiRinde yer verir. “Selimiye Destanı” şiiRinde Selimiye’nin muazzam kubbesini göğün sekizinci katı olarak gören şair, kubbenin bir inşa faaliyetinden ziyade dinî bir vecd hâliyle yapıldığını ifade eder: *Habbe habbe değil bu, kubbe kubbe, / İmanın kaynayıp taşması mı ne?* (Halıcı t.y: 66) ŞiiRde Edirne, başkent kimliği ile yüceltilirken, şairin şehre olan sevgisi şu mısralara yansımıştır: *Ayrılamaz kaderimiz, bahtımız: Göğü mühürlüdür sende ahdımız; / Ayrılamaz kaderimiz, bahtımız; / Edirne! İkinci payitahtımız! / Bizce sen bir yana, dünya bir yana!* (Halıcı t.y: 66)

“Meriç’te Akşam” şiiRinde nehre yansıyan bir akşam vaktini tasvir eden Behçet Kemal, Balkan Harbi’nden bu yana yabancı

memleketlerde doğan Meriç'in bu kısmını kirlenmiş bulur. Meriç, ancak Türk tarafında kirlerinden arınır: *Sular diyor: Bu hız, ne hırs ne hile / Kirlendik yabancı bayraklarıyla / Teyemmün edip Türk topraklarıyla / Denizlere ak, pak geçer gibiyiz* (Turanlıoğlu 1963: 12) Edirne'nin dinî-tarihî görüntüsünü çok güzel ifade eden “minareler ormanı” benzetmesi de de aynı şiirde geçmektedir.

“Bir Sınırdan Bir Sınıra” şiirinde bir eski zaman rüyasına dalan şair, Osmanlı'nın fütihat devrine gider. Arda, Meriç ve Tunca boylarında yaptığı gezintinin ardından ruhu Selimiye'ye sığınarak huzur bulmuştur.

“Cazgır” şiirinde adını vermediği bir güreş meydanını tasvir eden Attila İlhan, birçok açıdan Kırkpınar güreşlerini hatırlatan bir er meydanı tasviri yapar. Davul zurnanın başpehlivan havası çaldığı bir sahnede, Kırkpınar'ın büyük isimleri Yusuf'la Aliço'nun hatırası ile “her biri bir özge diyarda başpehlivan” olan yiğitler er meydanına çıkarlar. Güreş, peşrevin ardından başlayacaktır (İlhan 2016: 116).

Yayımlanmış birçok şiir kitabı, bir kısmı Edirne şiirlerini içeren 12 antolojisi ve yine uzun yıllar boyunca çıkardığı *Damla* dergisi ile dikkat çeken Uluğ Turanlıoğlu Kırklareli'nde doğmuş olmasına rağmen ömrünün 61 yılını Edirne'de geçirmiş bir Edirne sevdalısıdır (Canım 2015: 601). Bu bakımdan Edirne'nin yerel şairlerinin en velût ismidir. Halk şiiri tesiriyle yazdığı şiirlerini şu şekilde tasnif etmek mümkün görünüyor: Tarihî Edirne, Edirne Sevgisi, Edirne Manzaraları. Şehri bu temalarla sevip yücelten şair, bilhassa “Edirne Destanı”nda, şehre beslediği muhabbet ve hayranlık hislerinin oluşturduğu tarihî Edirne imajını başarılı bir şekilde ortaya koymuştur.

1931 yılında Edirne'de doğan Mustafa Yıldırım, asıl mesleği olan hekimliğin yanı sıra (Canım 1995: 613) doğduğu topraklara olan sevgisini yazdığı şiirlerle ortaya koyar. “Edirne'ye Sesleniş”, “Edirne'ye Selam”, “Edirne'miz”, “Dünkü Edirne”, “Edirne'yi Özleyiş”, “Tek Beldesin” (Yıldırım 2001: 18-25-32) gibi şiirlerinde,

tarihî Edirne imajını şehrin tabîî güzellikleri, mimari yapıları gibi dikkatler üzerinden oluşturmuştur. Hayatının büyük bir kısmı Edirne dışında geçen biri olarak Edirne temalı şiirlerine gurbet hissi hâkimdir.

Edirneli şair, bestekâr Beyazıt Sansı çoğu marş tarzında bestelenmiş şiirleriyle şehrin tanıtımında rolü olan önemli bir isim olarak dikkat çekmektedir. Bilhassa Edirne Belediyesi tarafından tarihî Kırkpınar yağlı güreşlerinin resmî marşı olarak kabul edilen “Kırkpınar Marşı” ile öne çıkan Sansı, “Edirne Türküsü Marşı”, “pir” imgesiyle dikkat çeken “Mabetler Sultanı Pir Selimiye” “Ölme Meriç” gibi bir kısmı bestelenmiş şiirleriyle Edirne’yi Türk tarihinin kadim şehri olarak gösterir.

Yeni Türk şiirinde Edirne, bu isimlerden başka tespit edebildiğimize göre sayısı 100’ü aşkın şair tarafından konu edinilmiştir. Bu yazıda söz konusu isimlerin hepsine yer verebilmek tabiatıyla mümkün değildir. Çoğunlukla bölgenin insanı olan ya da şehirde uzun yıllar çeşitli vazifelerle bulunan bu isimlerden birkaçının ismini Edirne sevdalı şairler olarak saymak durumundayız: Mehmet Ağırgan, Özlem Ağırgan, Necdet Tezcan, Metin Barbaros, Cemil Çalıklardan, Filiz Çırpıcı, Muhterem Durmuş, Mehmet Göklen, Sabiha Gürol, Celal Kalezade, Saim Metin, Fazlı Mısırlı, İlyas Ocak, Nefise Öztürk, Halil Türkân, Hasan Tahsin Arıkan, Saim Metin, Abdülkadir Güler, Suat Önengüt, Akif Hikmet Karazeybek, Muhsin Durucan, Mehmet Bozkurt Esenyel vd.¹²

Sonuç

Edirne, Tanzimat sonrası Türk şiirine köklü mazisinin izleri, büyük savaşlardan kaynaklanan dramı, ihmali ve tabîî güzellikleri doğrultusunda aksetmiştir. Edebiyat-şehir münasebetine yeni bir başlık ekleyecek olan bu durum, büyük ölçüde şehrin Osmanlı’ya bir asırlık

---

¹² Bu şairler ve daha fazlası için bk. Canım 1995; *Edirne’den Esintiler*, 1998; *Edirne Şairleri 2001*, 2001.

başkentliği dolayısıyla'dır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*'de Konya'ya verdiği daimî başkentlik payesinin, edebiyat-şehir münasebeti çerçevesinde Edirne için de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bir Osmanlı başkenti olarak Edirne'nin yaşadığı acılara ve her türlü ihmale rağmen hâlâ tarihî, güzel ve bizim görünmesinin hikmeti Tanrı'nın başkentlere verdiği bu imtiyazdan kaynaklansa gerek. Kendisinden başkasını taşra kalmaya mahkûm eden İstanbul'a rağmen Edirne'nin, edebiyatımızda esaslı bir yeri doldurması da bu yüzdendir. Şehir temalı edebiyatta bu kadim başkent'in kapladığı yer fethedildiği günden bugüne büyümektedir. Şöyle ki, bu yazının konusu olmayan roman, hikâye ve tiyatro türlerinde de Edirne birçok açıdan söz konusu edilmiştir. Tüm bunlar Edirne'yi gezilesinin yanında okunası şehirlerin arasına dâhil ediyor.

Kaynaklar

- Abdüllatif Nevzad (1913). “Şehid-i Edirne”. *Sebilürreşad*, S. 10, s. 68.
- Asya, Arif Nihat (1967). *Dualar ve Âminler*. İstanbul: Yağmur Yayınevi.
- Asya, Arif Nihat (2008). *Ses ve Toprak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2015). *Fatihler Ölmez ve Takvimler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Atasoy, Ahmet Emin (2013). *15. Yüzyıldan Bugüne Rumeli Motifli Türk Şiiri Antolojisi*. Bursa: Nilüfer Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1985). *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bölükbaşı, Rıza Tevfik (2014). *Serâb-ı Ömrüm*. Haz. Abdullah Uçman, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Can, Esat (2003). “M. Niyazi Akıncıoğlu ve Edirne'ye Dair Şiirleri”. *I. Edirne Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Edirne: Edirne Valiliği Yayınları, s. 297-309.

Canım, Rıdvan (1995). *Başlangıcından Günümüze Edirne Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Coşkun, Betül (2010). *Halide Nusret Zorlutuna Hayatı-Eserleri-Fikirleri*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Duman, Halûk Harun (2005). *Balkanlara Veda*. İstanbul: Duyap Yayıncılık.

Duymaz, Recep (2011). “Mehmed Âkif Ersoy’un Edirne Yılları”, *Mehmed Âkif Ersoy*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Enginün İnci ve Zeynep Kerman (2011). *Yeni Türk Edebiyatı Metinleri I Şiir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Ersoy, Mehmet Akif (2000). *Safahat*. Haz. M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Gonca Yayınevi.

Erünsal, E. İsmail (1996). “Orhan Şaik Gökyay”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 14, s. 144-146.

Güneş, Mehmet (2011). “Rumeli’nin Kaybının Türk Şiirindeki Akisleri”. *Türkbilig*, S. 21 s. 183-206.

Güngör, Şeyma (1992). “Nihad Sami Banarlı”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 51-53.

Gürgendereli, Müberra (2018). *Osmanlı Dönemi Şiirinde Edirne*. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.

Halıcı, Feyzi (t.y.). *Parlamentar Şairler*. Ankara: TBMM Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.

İhsan, Ali Rıza (1913). “Ah Edirne”. *el-Medaris*, S. 12, s. 188.

İhsan, Ali Rıza (1913). “Ey Meriç”, *el-Medaris*, S. 16, s. 252.

İlhan, Attila (2016). *Sisler Bulvarı*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

İskeçeli Mehmed Sıdkı (1339). “Edirne, Selimiye!.. Geliyoruz...”. *Trakya Bilgi Demeti*, S. 2, s. 1.

İsmail Zühdi (1329). “Diyar-ı Kin”. *Rûbab*, S. 58, s. 238.

Kaplan, Mehmet vd. (2011). *Cenab Şehabeddin’in Bütün Şiirleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karal, Enver Ziya (1975). *Osmanlı Tarihi*. C. VIII, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Koryürek, Enis Behiç (1971). *Miras ve Güneşin Ölümü*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Kurdakul, Şükran (1992). *Çağdaş Türk Edebiyatı III*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Küçük, Cevdet (1992). “Balkan Savaşı”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 5, s. 23-25.

M. Alaattin (1328). “Edirne Kahramanına”. *Rûbab*, S. 48, s. 70.

Özarıslan, Ersin (2013). “Emin Recep Gürel’in Dergilerde Kalan Kalem Mahsullerinden On İki Şiiri ve Terbiyevî Bir Monoloğu”. *Millî Eğitim*, S. 200, s. 159-179.

Özbalcı, Mustafa (2011). “Şairliği ve Şiirleriyle Arif Nihat Asya” *Arif Nihat Asya*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 94-153.

Şair Nigar Hanım (1959). *Hayatımın Hikâyesi*. İstanbul: Ekin Basımevi.

Şevket (1913). “Güzel Edirne”. *el-Medaris*, S. 12, s. 89.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (2008). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tecer, Ahmet Kutsi (2016). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Tekin, Arıslan ve Ahmet Zeki İzgöer (2014). *Dergâh*. C. I, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Topaloğlu, Yüksel (2007). “Ahmet Kutsi Tecer ve Arif Nihat Asya’nın Şiirlerinde Edirne”. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 9, S. 1, s. 192-211.

Turanlıoğlu, Uluğ (1963). *Şiirimizde Edirne*. Edirne: y.y.

Turanlıoğlu, Uluğ (t.y.). *Edirne ve Kırkpınar Şiirleri*. Edirne; y.y.

Uçak, Nurcan (1997). *1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi’nin Türk Edebiyatındaki Akisleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Uçman, Abdullah (2008). “Rıza Tevfik Bölükbaşı”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 35, s. 68-70.

Uğurcan, Sema (2012). “Türk Sanat ve Edebiyatında 93 Harbi”. *Edebiyatımız I Edebiyat-Tarih İlişkisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 102-112.

Yakıt, İsmail (2011). Arif Nihat Asya’nın Tarih Düşürme Sanatındaki Yeri”. *Arif Nihat Asya*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 395-411.

Yıldırım, Mustafa (2001). *Şiirler*. Edirne: y.y.

Yıldız, Saadettin (2011). “Arif Nihat Asya’nın Hayatı ve Şahsiyeti”. *Arif Nihat Asya*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 13-75.

Zorlutuna, Halide Nusret (2008). *Bütün Şiirleri*. Haz. Betül Coşkun, İstanbul: Timaş Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, it is discussed how Edirne, a century-old capital of Ottoman Empire, is reflected on Turkish poetry after Tanzimat. Edirne, which is a cultural city with its rich history, has been extensively studied in our poetry in the period from divan literature to present-day poetry. Nevertheless, the place of Edirne in Turkish poetry after Tanzimat has not attracted the attention of the researchers. Therefore, our study is expected to fill the gap in the field.

Edirne, Turkish poetry after the Tanzimat period of the Ottoman War, three disastrous three war, 93 War, the Balkan War, the World War I centered on the reflected. The poems written in this direction have been the interpreter for the feelings of pain, sadness, anger and revenge given by the occupation of an Ottoman capital. In this respect, almost all of them are in the style of a heroic. Disturbances such as the destruction of wars to the city, the disintegration of socio-cultural life, the shame of losing a capital are common themes repeated in these poems. Heroic Edirne poems are devoid of the aesthetic form required by the type of poetry except for the texts of one or two names such as Mehmet Akif.

In these kinds of poems, Edirne was seen as a memory of Rumeli land lost during the war. Among the poems included in this category, Mehmet Akif Ersoy's poems of Edirne are the most effective images of war poems. Akif is saddened by sincere feelings from the great empire of the Ottoman state, which became a state facing the danger of losing its sovereignty. He describes the Balkan War as a major disaster. The poet who lived in Edirne between the years of 1893-1896 reflects Edirne as the unfortunate city that suffered the most painful consequences of the war. In these poems, the Bulgarian persecution is given with striking scenes. Rıza Tevfik Bölükbaşı, Şair Nigâr Hanım, Celal Sahir Erozan and Kemalettin Kamu are some of the poets who work in Edirne with the same images.

We must say that our poets' interest in a historical and beautiful city really filled the Edirne title in our poem. The three great wars are bad and a memory of the past in these poems. In this respect, Edirne is a beautiful and historical city. This classification, the two strongest names of Turkish poetry in the era of the Republic, Arif Nihat Asya and Ahmet Kutsi Tecer have been filled alone. Both of them lived in Edirne for a while and they were connected to the city with their sense of love and respect. With its rich history, historical works and natural beauties, Edirne was first reflected in their poems with aesthetic images.

As far as we can find, Tecer has written seven poems about Edirne. In these poems of Tecer, the poet's love for Edirne is intertwined with the woman he loves. In addition, his interest in folklore made him the poem "Kırkpınar'da Edirne". Arif

Nihat Asya, who is one of the important names of Turkish ideology in the period poetry, was praised in Edirne as one of the important cities of Turkish history. Arif Nihat, who touched upon the neglect of Edirne for the period politics, is upset with sincere feelings about Lari and Muradiye mosques.

Apart from Arif Nihat Asya and Ahmet Kutsi Tecer, like them, poets who were born in Edirne and who had no physical connection with the city such as Attila İlhan, wrote poems about Edirne. The painful memories of the three great wars, the fascination with the historical structures of the city, especially Selimiye, the natural landscapes of the Arda, Meriç and Tunca rivers, the people of the region, the wrestling of Kırkpınar are the main Edirne themes in these poems.

As a result, we can say that the interest of Edirne in our poetry after the Tanzimat period, confirms the relation between literature and the city in many respects.